

unterschiedlicher Kulturen kann unter Umständen mit großen Schwierigkeiten verbunden sein. Erfolgreiche interkulturelle Kommunikation ist jedoch erlernbar. Zunächst muss man allerdings die möglichen Konfliktfelder kennen, bevor man diese beseitigen kann.

Literatur

1. Kapumba Akenda, Jean C. Kulturelle (2014) Identität und interkulturelle Kommunikation: zur Problematik des ethischen Universalismus im Zeitalter der Globalisierung. Frankfurt am Main [u.a.]: IKO-Verl. für Interkulturelle Kommunikation.
2. Globalisierung, interkulturelle Kommunikation und Sprache – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.peterlang.com/document/1048781>.
3. Man kann nicht nicht interkulturell kommunizieren – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ikud-seminare.de/veroeffentlichungen/interkulturelle-kommunikation.html>.

Тинний В.І.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов факультету фінансів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

Бергер Л.С.

старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

ФОРМУВАННЯ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ОНЛАЙН-ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У статті досліджені характеристики процесу формування мультикультурної компетенції в процесі вивчення іноземної мови з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, ресурсів середовища Інтернет в умовах глобалізації.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, мультикультурна компетенція, інішомовна комунікація, інформаційно-комунікаційні технології.

Abstract. The article examines the characteristics of the formation of multicultural competence in the process of learning a foreign language using modern information and communication technologies, Internet resources in the context of globalization.

Key words: intercultural communication, multicultural competence, foreign language communication, information and communication technologies.

Постановка проблеми. На сучасному етапі і в умовах глобалізації та інтеграції всіх сфер діяльності суспільства підготовка майбутніх фахівців потребує уваги на компетентнісній та особистісній складових освітньої парадигми. Потужний вплив глобалізації, посилений появою нових засобів інформаційної комунікації, розкривається в їх особливостях: динамічності, переконливості, взаємопов'язаності, гібридності та індивідуальній потужності [1]. Динамічний процес глобалізації спричинений взаємодією між двома складовими культурної самобутності та розмаїття, тобто, між індивідуалізацією та універсалізацією. Глобалізація охоплює усі сфери життєдіяльності суспільства. У результаті культурної трансформації держава створює можливості для культурного обміну за допомогою нових інформаційно-комунікаційних ресурсів завдяки подоланню

культурних бар'єрів між людьми. Також, глобалізація посилює роль особистостей в суспільстві з сучасними технологіями, які урізноманітнюють світ та надають можливість виокремити здібності окремих особистостей.

В епоху цифрового суспільства вдосконалення професійної складової навчання обумовлюють необхідність підготовки інформаційно-компетентних та конкурентоздатних фахівців в умовах всебічного використання Інтернет-технологій. Поряд з цим, невід'ємним компонентом якісної підготовки сучасного фахівця є викладання іноземної мови професійного спрямування.

Характерною рисою сучасної спільноти є мультикультурність соціального середовища. Модифіковані характеристики та умови освітнього простору в сучасному полікультурному світі обумовлюють необхідність підготовки компетентних фахівців, здатних до діалогу, оптимальних компромісів, толерантних до думки інших, взаєморозуміння, співробітництва та неконфліктної комунікації з представниками різних культур. У процесі мультикультурної підготовки студенти розвивають свої уявлення про різноманіття культур та їх взаємозв'язок, формують толерантне ставлення до різноманіття особливостей представників різних культур, усвідомлюють національні цінності, вдосконалюють навички і вміння взаємодії в сучасному мультикультурному світі на основі поваги та взаєморозуміння.

Проблематика підготовки сучасних фахівців із сформованою системою знань та практичним досвідом використання цифрових технологій та іноземної мови з метою формування мультикультурної компетенції як важливого компонента професійної діяльності на сьогодні потребує подальшого дослідження.

Аналіз досліджень та публікацій. Багато вітчизняних і зарубіжних науковців досліджували проблематику полікультурної комунікації як складової мультикультурної компетентності та пов'язані з нею окремі аспекти.

У своїх працях І. Гончарук, Н. Юрчук досліджують проблематику мультикультурної освіти [2]. Питання формування майбутніх фахівців, які володіють нормами та правилами культур інших країн розкриваються у дослідженнях І. Гунько, О. Волошиної [3]. Проблеми культурної освіти та виховання у соціокультурній парадигмі відображено у роботах Р. Кравця [4], Н. Телекало [5]. У працях М. Жинкіна, І. Зимньої, В. Скалкіна, Л. Виготського, В. Гумбольдта проведений аналіз проблем мовленнєвої діяльності та спілкування. Е. Уотерс, Б. Коффі, В. Бухбіндер, Г. Стоун, Д. Уільямс присвятили свої дослідження питанням навчання іноземним мовам з метою виконання певних освітніх завдань; структура та зміст комунікативної компетентності висвітлена у працях А. Александренко, Ф. Епперт, Р. Джонсон, А. Сичева, В. Штраусс та ін.

Виклад основного матеріалу. Сучасна система освіти стрімко інтегрується у світовий освітній простір. Цей процес обумовлює зміни, які визначають необхідність формування нових методів та форм підготовки фахівців у системі вищої освіти в умовах глобалізації. Отже, міжкультурна комунікація, формування мультикультурних компетенцій майбутніх фахівців має стати пріоритетом сучасної системи вищої освіти. Це визначається тим, що освітній процес повинен бути мультикультурним та міжнаціональним.

В сучасних умовах система вищої освіти набуває більшого значення, коли поглиблюється міжнародна співпраця між бізнес-партнерами різних країн. Розуміння традицій та звичаїв інших культур, повага до інших поглядів, думок, уміння поєднувати особливості декількох культур, є притаманними рисами глобальної освіти, що особливо актуально в сучасних економічних умовах [6], [7], [8]. Аналіз літератури на сьогоднішній день щодо міжкультурної компетенції визначає ряд термінів, які використовувалися в дослідженні як синоніми: крос-культурна адаптація, міжкультурна чутливість, мультикультурна компетенція, транскulturна компетенція, глобальна компетенція, міжкультурна ефективність, міжнародна компетенція, глобальна грамотність, глобальне громадянство, культурна компетенція і міжкультурна адаптація [9]. Використання «міжкультурна» є кращим, оскільки «термін не обмежений жодними специфічними культурними атрибутами» [10]. Деякі науковці визначають «міжкультурну комунікаційну компетенцію» як «здатність ефективно та належним чином здійснювати комунікаційну поведінку для обговорення культурної ідентичності один одного в культурно різноманітному середовищі» [11]. Використовуючи системно-теоретичний підхід для дослідження компетенції міжкультурної комунікації, можна визначити таку конструкцію в термінах «адаптивної здатності» людини, яка складається з когнітивних («створення смислів»), афективних (включаючи емоційні та естетичні тенденції, мотивацію та ставлення), схильності), а також операційні/поведінкові (гнучкість і винахідливість) виміри [12].

Формування мультикультурної компетентності студентів обумовлює усвідомлення інших культур крізь призму власного культурного досвіду та ролі культури своєї країни в глобальному контексті одночасно формуючи культурну інформативність, для якої характерні наступні ознаки: кожна культура є унікальною, але вона не краща за інші; для кожної культури представників бізнес-партнерів характерні власні логіка та контекст; будь-яка культура приймається доки вона здатна функціонувати. Окрім цього, вдосконалення професійних здібностей майбутніх фахівців протягом засвоєння звичаїв та традицій інших країн сприяє процесу професійної адаптації. Студенти володіють більшим досвідом, необхідним для міжособистісного спілкування та виконання професійної діяльності. Проте, варто зауважити, що проблема співвідношення міжкультурної та міжособистісної компетенцій є досить комплексною. Усвідомлення звичаїв та традицій інших країн може стикатися із внутрішнім психологічним опором. Процес вдосконалення вмінь та навичок міжкультурної комунікації майбутніх фахівців характеризується формуванням таких особистісних характеристик як гнучкість та вміння адаптуватися до різних ситуацій; демонстрація поваги; вміння толерувати думки інших; вміння ігнорувати невизначеність [12, 13].

У контексті іншомовної освіти мультикультурна компетенція пов'язана з комунікативною компетенцією з іноземної мови. Сучасний підхід до мовної освіти трансформував цілі вивчення мови з формування комунікативної компетенції на розвиток міжкультурної компетенції. Бейкер визначив міжкультурну компетенцію як «один підхід до систематичної концептуалізації та дослідження знань, ставлень і поведінки, пов'язаних з успішною міжкультурною комунікацією» [14]. Це означає,

що для досягнення успіху в міжкультурній комунікації необхідно розвивати власну міжкультурну компетенцію. Він окреслює нові вимоги до процесу навчання іноземним мовам.

Мультикультурна компетенція вимагає, щоб учні розвивали відповідні знання та навички іноземної мови та іншомовної культури, а також культурної обізнаності, рефлексії та здатності адаптувати власний культурний досвід до різних мов та культур. Модель мультикультурної комунікативної компетенції Байрама спрямовує процес навчання крізь набуття компетенцій у ставленнях, знаннях і навичках, пов'язаних з міжкультурною компетенцією під час використання іноземної мови [15].

Значну увагу варто приділяти розвитку навичок усного перекладу та спілкування. Коли студенти починають визначати етноцентричні погляди та непорозуміння, пов'язані з міжкультурними ситуаціями, вони стають здатними зрозуміти та пояснювати причини конфлікту, а також відповідним чином врегульовувати ситуації для запобігання неправильного тлумачення [15]. Нарешті, навички взаємодії дозволяють учасникам процесу міжкультурного спілкування визначати схожі та відмінні риси рідної та іноземною культур, що сприяє успішному спілкуванню та встановленню змістовних стосунків [15]. Для формування досвіду успішного міжкультурного спілкування варто шукати можливості зустрічатися з представниками різних культур для обміну інформацією з використанням іноземної мови.

У процесі вивчення іноземної мови та іншомовної культури онлайн можуть виникати проблеми щодо багатомовності і мультикультуралізму. Багатомовність відіграє важливу роль у взаємодії між людьми різного походження та дає змогу людям, які можуть не поділяти культурні припущення чи цінності, обговорити свої стосунки та ідентичність [16]. У сучасному суспільстві англійська мова все частіше використовується для академічного спілкування [17], [18]. У глобалізованому багатомовному та багатокультурному онлайн-середовищі надзвичайно важливо розвивати «метакультурну компетенцію» студентів, яку можна визначити як «компетентність, яка дозволяє співрозмовникам спілкуватися та обговорювати свої культурні концептуалізації у процесі міжкультурної комунікації [19]. На онлайн-форумі в процесі обговорення, в якому беруть участь студенти та викладачі з різних культур, важливо усвідомлювати концептуальні відмінності культур та визначати відповідні стратегії для успішної взаємодії та навчання.

Висновки. Успішна реалізація процесу формування мультикультурної компетенції у майбутніх фахівців забезпечується сукупністю умов, основною з яких є створення розвиваючого мультикультурного середовища у системі вищих навчальних закладів. Крім того, суттєву роль в навчальному процесі відіграють активні методи та технології полікультурної освіти. Саме завдяки активним методам відбувається формування особистості студента як суб'єкта професійної та культурної сфер діяльності. Отже, в процесі навчання важливо застосовувати активні та інтерактивні методи, а саме тренінги, проекти, мозковий штурм, ділові ігри, моделювання ситуацій міжкультурної взаємодії та професійної діяльності з подальшим їх аналізом. Надалі варто застосовувати творчі методи навчання з

особливою увагою до наукової діяльності студентів, що у майбутньому забезпечить їх становлення як суб'єктів професійної діяльності, здатних самостійно вирішувати проблеми, які виникатимуть в умовах мультикультурного суспільства, проводити самоаналіз, що сприяє саморозвитку та формуванню мультикультурної компетенції. Ефективність надання міжкультурної інформації в контексті вивчення англійської як іноземної мови позитивно впливає на ставлення та мотивацію студентів до процесу навчання та значно покращує їх загальні досягнення у вивченні мови.

Список використаних джерел

1. G. Chen, K. Zhang. New media and cultural identity in the global society. Handbook of Research on Discourse Behavior and Digital Communication: Language Structures and Social Interaction. Hershey, PA: Idea Group Inc. 2010. pp. 801-815.
2. Гончарук І.В., Юрчук Н.П. Організація єдиного електронного науково-освітнього простору сучасного університету. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018. №12. С. 75-87.
3. Гунько І.В., Волошина О.В. Практичне застосування ділової гри при вивченні іноземної мови в умовах навчально-науково-виробничого комплексу «Всеукраїнський науково-навчальний консорціум». Науковий журнал «Інноваційна педагогіка». 2021. Вип. 35. С. 17-21.
4. Кравець Р.А. Педагогічна технологія формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях іноземної мови. Молодий вчений. 2017. №1. С. 444-447.
5. Телекало Н.В. Інновації в науці та освіті: виклики сучасності. Інновації в науці та освіті: виклики сучасності: зб. наук. есе учасників стажування для освітян. Варшава. 2018. С. 169-171.
6. Кравець Р.А. Культурна компетентність та міжкультурна комунікація у професійній підготовці майбутніх аграрників. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». 2013. №1. С. 112-115.
7. Кравець Р.А. Культурологічна парадигма освіти у професійній підготовці майбутнього фахівця аграрної галузі. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. 2013. №39. С. 187-192.
8. Кравець Р.А. Типи комунікативних ситуацій у контексті полікультурної освіти майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях з іноземної мови. Збірник наукових праць «Педагогічні науки». 2016. №71. С. 102-106.
9. Sinicrope, C., Norris, J., & Watanabe, Y. (2012). Understanding and assessing intercultural competence: A summary of theory, research, and practice.
10. Kim, Y.Y., & Ruben, B. D. (1992). Intercultural transformation. In W.B. Gudykunst & Y.Y.
11. Chen, G. M., & Starosta, W. J. (1996). Intercultural communication competence: A synthesis. *Communication Yearbook 19*, 353-383.

12. Kim, Y.Y. (1992). Intercultural communication competence: A systems-thinking view. In W.B. Gudykunst & Y.Y. Kim (Eds.), *Readings on communicating with strangers: An approach to intercultural communication* (pp. 371-381). New York: McGraw-Hill.
13. Волошина О.В. Використання мультимедійних технологій у вивченні іноземних мов у закладах вищої освіти. Актуальні питання теорії та практики в галузі права, освіти, соціальних та поведінкових наук: матеріали Міжн. наук.-практ. конф. 23-24 квітня 2020 р. м. Чернігів, 2020. С. 338-340.
14. Baker, W. (2011). From cultural awareness to intercultural awareness: culture in ELT. *ELT Journal*, 66(1), 62-70.
15. Byram, M. (1997). *Teaching and assessing intercultural communicative competence*. Clevedon, UK: Multilingual Matters Ltd.
16. Li, W., & Zhu, H. (2013). Translanguaging identities and ideologies: Creating transnational space through flexible multilingual practices amongst Chinese university students in the UK. *Applied Linguistics*, 34(5), 516-535.
17. Jenkins, J. (2012). English as a Lingua Franca from the classroom to the classroom. *ELT Journal*, 66(4), 486-494.
18. Mauranten, A. (2012). *Exploring ELF: Academic English shaped by non-native speakers*. Cambridge, New York: Cambridge University Press.
19. Sharifian, F. (2013). Globalisation and developing metacultural competence in learning English as an International Language. *Multilingual Education*, 3(7), 1-11.